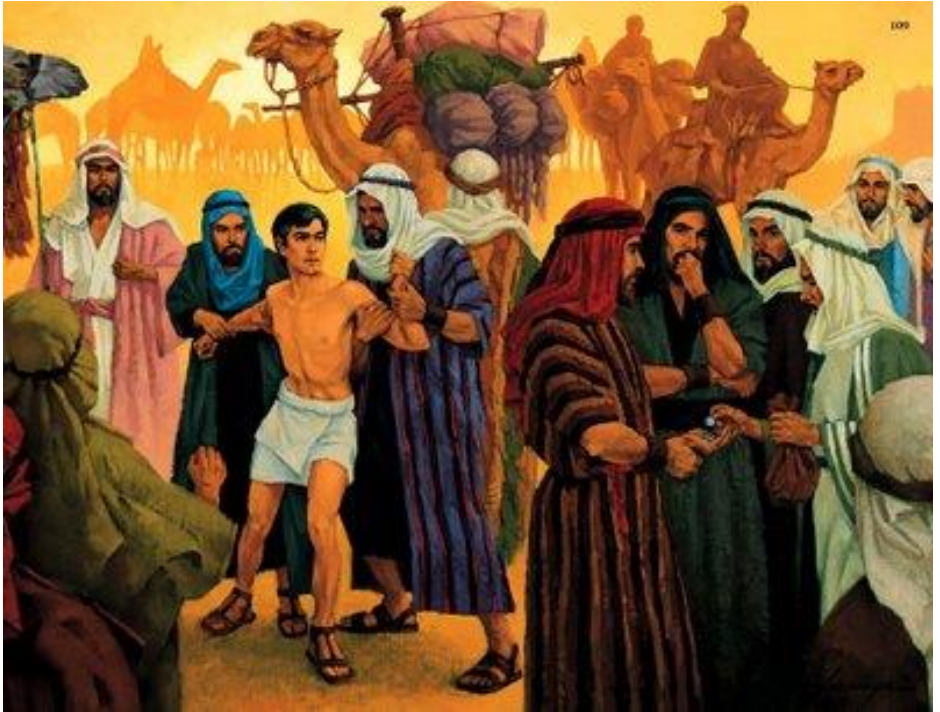

YUSUFU

The history of Joseph in Kyanga
as recorded in the Ataura: Genesis 37-50.

Farashinaa

Musa takada farashinaa

Yusufu nananaa

Yakubu bii Kanaa cerelu, guu ka ì djii àcɛlu. Yakubu bena baalun lè: Yusufu jingimi. Ì wɛ̃ koori aweresɔɔfiaɔɔ ka ibi tambuna kurukɛa kūni ì bakerenazɔ, ì djii nena Biliha kūni Jilipazɔ nina, ye fɔ vāni ka à kè ì kiinekè ì djiini. Isra'ila waa Yusufuji ì kpà a ni kutunala, ka ì ì ì jidakɛɛlu yāaji, ye ì gɔ̃bishɛɛ jɛ̃'ini. Ka ì bakerena wà nnɔ djii waa'iji ì kpà'nnɔla, ye à zà'ilu, àbata wi nnɔna yā nda fi'izɔba.

Yusufu nàna, ye ì deedeekè ì bakerenani, ye à cɛ̃ɛ à zà'ilu ì kpà yāala. Ì fi'àni: Nananaa ka ma kè à mà. Ma wà wóbi bezɔɔ iri'iria jɛfuulu, ye ma bezɔɔ kpɛ̃tɛ ì dùcɛ. A fɔna lika'iji, ye à kùcɛ'ini. Ye ì bakerena kè'ini: Mbi waa n kirikeawoma de? N iikokeawoma dee? Ye à cɛ̃ɛ à zà'ilu ì kpà yāala nananaa ka ì kè ginaa yāaji.

Yusufu cɛ̃ɛ ì nàna mɔɔɔ, ye ì deedeekè ì bakerenani ì kè: Ma cɛ̃ɛ ma nàna mɔɔɔ. Ma wà usɔ̃ kūni mɔɔɔ kūni sɔɔɔnazo guda koori awereduzɔ bi kucekuceamani. Ì nanana ginaa deedeekè ì djiini mɔɔɔ, ye ì djii sɔ̃'ima ì kè: Bó taka nananaa n kè laale? Mani kūni n dɔ̃ɔɔ kūni n bakerenazɔ, mbi waa wó

nua wò miizõ'nni cere de? Ì bakerena gõnɔkè'izɔ. Ì djii kīn ì yã ginaa kũ ì zūnlu.

Ì bakerena yà à djii tambuna kurukεεji Shikemu. Ye Isra'ila kè Yusufuni: N bakerena bai tambuna kurukεa Shikemuba dee? Nu mà n dē à gu! Ì wì'ini ì kè: Maa lε. Ye ì kè'ini: Yaa n bakerena wa kũni à tambunazɔ, ànaa bii baani, n cēε n cimani baaluzɔ. Ye ì ì dà, ì bò Heberɔni guwucenaalu ì yà Shikemu. Ibi likalikaa lahoolu, ye nigõni kεε dekerekè'izɔ ì ì làlu ì kè: Bó ye mbi tãa? Ì wì'ini ì kè: Mabi ma bakerena tãa. Nna à kurukεgu dõ, fimani. Gũ ginaa kè: Ka à bò gule, ma mà à kè nnɔbi yaa Dotani. Ye Yusufu dò à gbεema ì à lì Dotani.

Ka à ì wà sàa, hari ì burua à gu, à lɛdàkũ'iji àna ì de. À fi kũni: À wà, nanada kiri bi nua lele. À tu wò ì dè bεεε, wò ì zù ère lena dulu, wò fi lahoolu sɔɔ ye ì sù. Wó waa laaka ì nananana incea. Ka Lubainu yã ginaa mà, ì waaji a ì mii shi, ye ì kè: Wòba ì dɛba. Àba tu ama nà bɔ'imaba. À ì zù ère lεelu ganganilu gule, àba ì dɛba. Lubainu fi'àni laale, dun ì waaji a ì mii shi, ina cēε ina ì kpa ì djiini. Ka Yusufu bùru ì bakerena gu, à ì tɔgɔɔ bò'ima, ì gõbishe ginaa. Ye à ì shìte à ì zù ère ginaalu. Ère ginaa bii gege, iba i zɔba. Ye à àce àbi fɔbia. Ka à werekpète, à Sama'ila bè lagakedana wà, à bò Giliada cere lu, àbi yaa Masar. À sãsaana legelege shìte kũni eece asunazɔ kũni turareciizɔ. Ye Yahuda ke ì gūnani: Wona wo daku dè, mɔnɔ wo ì denaa dùdu, bó lafanaa wó lia? À tu wò ì sunke Sama'ila benanɔni. Wòba ì dɛba, ba wo dakubaa? Wo ama dumi. Ye ì gūna à ì yã mà. Ka Madaya lagakedananɔ bi gitaa, à Yusufu

gàra à ì b̀ èrèlu, à ì sunkè Sama'ila benanɔni anzarafu kawere keedu, ye à yà'izɔ Masar.

Ka Lubainu cì ère ginaa gu, ici Yusufu wa gube mɔnɔba, ye ì ì asuna gàra ì kàsu. Ye ì yà ì dakuna gu ì kè: Ni ginaa ba bii gube mɔnɔba. Má yaa maa kũni bæezɔ? À bui nigõni kũ à dè, ye à Yusufu tɔɔ ginaa shìte à tũka ì amalu. Ye à ì gõbishe ginaa shìte à yàzɔ à djiini à kè: Fɔ ka wo lìn lè. N ni tɔɔɔn lè, koo ba inibaa? Ì d̃, ye ì kè: Ma ni tɔɔɔmi, lahoolu s̃ɔ ye ì sù. Kaito, ì ma ni Yusufu kàsukasumi. Ye ì ì gõbishe gàra ì kàsu, ì zagara shìte ì ìri ì kpitima, ye ì ì ni ginaa ge'unaakè. Ì ni nigõnina kũni ì ni negũnazɔ nù ì zũn ějji'ini pai, amaa ì jè wòna a zũn ě'ani ì kè: Má ma ni ginaa ge'unaakea hari mà yaa ì gu lee. Ye ibi kuaadaa ì ni ginaa yã musu.

Madayanananɔ kĩn à Yusufu sunkè Pɔtifaani Masar. Firi'auna iba duumi, inimi ì dogarina guce ashi.

Yahuda kũni Tamaazɔ

Dibæedi Yahuda b̀ ì gũna gu, ì yà ì àce Adulamu gũ ka wòta ke Hira wei. Gube ì dekerèkè Kanaa cere gũ ka wòta ke Sua ni negũzɔ, ye ì ì shì nɛ. Ì gbishekè ì ni'ì nigõni, ye ì tɔkà'ini ɛɛ. Ì c̃è ì gbishekè mɔnɔ, ì nigõni ì, ye ì tɔkà'ini Onani. Ì c̃è ì nigõni ì mɔnɔ, ye ì tɔkà'ini Shela. Di ka ì ni ginaa ì, ì bii Kejibu.

Ye Yahuda negũ ka wòta ke Tamaa shì ì ni nigõni farashina ɛɛni. ɛɛ kè Zɔnadini gũ ṽani, ye ì ì dè. Ye Yahuda kè Onanini: Ñ n bakere gyãa shi, ñ bee ke n bakereni laaka wòta

ke. Ka Onani d̄̄ ni ka a ia k̄uni a bakere gyāazɔ ba bii a beeba, lootoo ka ina wuce'izɔ, ita baraga'i ice cere, dun inaba bee ke ì bakereniba. Yā ginaa ka ibi kea kè Zɔnadini vāni, ye ì ì dè mɔnɔ. Ye Yahuda fi ì ni gyāa Tamaani: Yaa ñ gyāake n djii wei hari ma ni Shela nà ashike. Zaaka ibi waa Shela gaa du ì bakerenazɔ. Ye Tamaa yà ì àce ì djii wei.

Ka ì di geekè, ye Yahuda nɛɛ gà. Ka ì zūn è, ì d̄̄ jerema, ibi yaa ì tambuna kākākatadana gu Timina k̄uni ì t̄ Adulamu gū Hirazɔ. Ye wò ì baalu kpà Tamaani wò kè: N zā djii bi yaa Timina ì tambuna kākā barajji. Ye ì ì gyāake'asuna fūru, ì lullubi shite ì tà ì werema, ye ì yà ì àce Enaimu lema Timina jerema. Zaaka ì wà Shela ashikè, wòci a kpa'ini nɛɛba. Ka Yahuda ì wà, ye ì ì di kaalua, dun ì fɔ tà ì werema. Ye ì nù ì gu jere kutu ì kè: Tu mà wuce'nzɔ. Ici ì d̄̄ a ni gyāamiba. Ye negū ginaa kè: Nna wucemazɔ, bó n̄ kpaamani? Ì wì'ini ì kè: Má ma buini duu lekpelekea'nni. Ye ì kè: Tɔrɔme dimani hari ñ lekpelekea. Ye ì ì làlu ì kè: Bó tɔrɔme ye má dia'nni? Ì kè: Ñ n sheedukɛbɔɔ kpamani k̄uni ì beezɔ k̄uni gyazɔ ka n k̄. Ye ì kpà'ini ì wuce'izɔ, ye ì gbishekè. Ye negū ginaa kpète ì yà kpe, ì ì lullubi gù ì ì gyāake'asuna kà. Yahuda ì t̄ Adulamu gū d̄̄ k̄uni buinizɔ ina tɔrɔme shi negū ginaa gu. Ka ì bùru, ici ì liba. Ye ì gube gūna làlulalu ì kè: Kaalua ka bii Enaimu jere kutu gule yāa bii maa? À wì'ini à kè: Kaalua ba bii guleba fa! Ye ì c̄ɛɛ ì yà, ì ke Yahudani: Maci ì liba. Gube gūna kè nnɔci kaalua d̄̄ gube yāaba. Ye Yahuda kè: Ina fɔnanɔ k̄. Wòba tu gūna nà wo iaba. Ma n d̄̄ bui lɛzɔ, nci ì liba.

Mɔ àa gběji wò nù wò fi Yahudani wò kè: N ni nɛɛ Tamaa kaaluakɛɛ kè, ye ì gbishekè ì kaaluakenaalu. Yahuda kè: À bɔ'izɔ, wò ɛɛ ka'ima. Ka wòbi bɔa'izɔ gufuma, ì lɛkpellekè ì zā djiini ì kè: Gū ka fɔ lɛna zɔ ye gbishekàmani. Sheedukɛbɔɔ wa kūni ì bɛɛzɔ kūni gyaazɔ, nna ì nadi dɔ̃. Yahuda fɔnanɔ dɔ̃, ye ì kè: Nɛgū ginaa yā nda ì kpàmala, zaaka maci ì kpa ma ni Shelaniba. Yahuda ci wuce'izɔ mɔnɔba. Ka ì b̀uru ni'inaa, ì nù ì lì finana ye bii ì gberɛɛlu. Lootoo ka ibi ni'ia, gūdu ɔɔb̀, ye ni'ishida bè tɛɛ ìrima ì kè: Ni lɛɛ ye b̀ sara. Ka ni ginaa ì ɔɔ s̀ori, ye ni fiadibi b̀, ye nɛgū ginaa kè: N b̀ buii fa! Ye wò tɔkà'ini Pɛrɛji. Bɛɛ gběji ka ì gūdu ginaa ka wò bè tɛɛ ìri ì ɔɔma b̀, ye wò tɔkà'ini Jɛra.

Yusufu kūni Pɔtifaa nɛɛzɔ

Ka Sama'ila bena b̀uru kūni Yusufuzɔ Masar, ye Masar gū Pɔtifaa ì lù'àma. Firi'auna iba duumi, inimi ì dogarina guɛɛ ashi. Zɔnadi bii Yusufuzɔ, itagū daa'ile sa'aazɔ. Ì bii ì zɔnadi Masar gū ginaa kwaace. Ì zɔnadi ginaa wà Zɔnadi bii'izɔ, itagū daa'ile sa'aazɔ yālu ka ibi kea pai, ye ì amakè'ini, ì ì d̀ ì kwaace guɛɛ ashi, fɔ ka ì zɔ pai ì nà ì ɔɔlu. Zaa lootoo ka ì ì d̀ ì kwaace guɛɛ ashi, Zɔnadi albalikakà ì kwaaceni Yusufu yāaji. Zɔnadi albalikakà fɔnani ka ì mu pai, kwaace fɔna koo jɛfuu fɔna. Ye Pɔtifaa ì fɔpai nà Yusufu ɔɔlu. Iba fɔkan laasaabu zɔba, sai fɔbinaa baashi. Yusufu kīn nigɔ̃ni nɔɔmi, mɔnɔ ì ducɛnaa nɔɔ.

Dikɛɛdi Yusufu winaa gɛ̃ ì zɔnadi nɛɛlu, ye ì kè'ini: Wucɛmazɔ. Ye ì jè ì kè: Ma, ma zɔnadi ba fɔkan laasaabu zɔ

kwaace lælu mɔnɔba, fɔna ka ì zɔ ì nà ma ɔɔlu pai. Ì iiko ci kɔamala kwaace læeluba, n baashiba ici jemaji fɔkanzɔba, dun ì nɛemi nni. Má fɔa mà fɔ vāni bɛ taka kɛ mà zunubike Laduni de? Baa ka nɛgū ginaa tagū fia'ini dipai, ici wi a wùcɛ'izɔba, iba waaji inagū bii'izɔ sɔ̃ba.

Dikɛedi ka Yusufu gɛ̃ koru diki nakɛɛji, ì nù ì lì kwaace zɔkɛda kan ba bii weiba. Ye nɛgū ginaa ì ì kū ì tɔgɔma ì kè: Wucɛmazɔ. Ye Yusufu ì tɔgɔ tù'ini gubɛ, ì bashì ì bɔ wei. Ka nɛgū ginaa wà ì ì tɔgɔ tù'ani ì bashì ì bɔ wei, ye ì kwaace zɔkɛdana shìshi ì fi'ani: À waadɔ, wò nùwoni Hibaranizɔ, ye ibi dɔkɛawozɔ. Ì gɛ̃maji wucɛɛjimazɔ, ye ma dindà'ima. Ka ì wà ma dindà'ama, ye ì ì tɔgɔ tù dina ma kutu, ì bashì ì bɔ wei. Ye nɛgū ginaa tɔgɔ ginaa dī ì kutu. Ka Yusufu zɔnadi cì, ye ì nɛ ginaa fi'ini ì kè: Hibarani zɔɔ ka n cì'izɔwoni dɔkɛmazɔ, ì gɛ̃maji. Ka ma dindà'ima, ye ì ì tɔgɔ tù dina ma kutu, ì bashì ì bɔ wei. Ka nɛgū ginaa yā ginaa deedeekè ì zāni ì kè laaka n zɔɔ kɛmanin bɛ, ì zūn fà nɔɔnɔ. Ye ì kè wòna Yusufu kū wòna ka kɛguciilu, guu ka kiri kɛgucinina biilu, ye ì difiaakè gubɛ.

Suka bɛɛzɔ Zɔnadi bii'izɔ ì fɔnɔkè'ini, ye ì amalì kɛgucinina gucɛ ashima. Ye gucɛ ashi ginaa kɛgucinina nà Yusufu ɔɔlu pai, wòbata fɔkan kɛ ì badiba. Kɛgucinina gucɛ ashi ginaa batagū fɔkan laasaabu zɔ Yusufu musuba, dun Zɔnadi bii'izɔ, mɔnɔ itagū daa'ile sa'aazɔ yālu ka ibi kɛa pai.

Yusufu kpegucinina nanana furunaa

Bee gbēji Masar gūna kiri Firi'auna inabi'iboda kūni ì burodikedazo à taalikè'ini. Ì zūn fà ì iba fiaaji, ì inabi'ibodana kiri kūni ì burodikedana kirizo. Ye ì à kà kpeguciilu ì dogarina guce ashi kwaace, kpe ka wò Yusufu kàlu. Dogarina guce ashi ginaa Yusufu di ina à toro.

À difiaakè kpeguciilu gube. Gāoni du Masar gūna kiri inabi'iboda kūni burodikeda ginaazo à nàna à gū fia pai, gūkīn kūni ì fozo kūni ì ma'anazo. Ka Yusufu nù à waaji dikēna, ì wà à laakali kpète. Ye ì à làlu ì kè: Bó yāaji ye tū a werelu cirina cece? À wì'ini à kè: Nananaa ye wo kè, gūkan ba bii gule ka ì ì ma'ana fiawoniba. Ye ì fi'ani: Ba Ladu gu ye nanana ma'ana furunaa biiba dee? À a nanananano deedeekemani. Ye inabi'ibodana kiri ì nananaa fi'ini ì kè: Ma nananaalu ma inabi ako wà ma kutu. Inabi ako ginaa oni à. Ì fatà ì vūnkè, ì ni'ì ì mà. Ma Firi'auna koohi kù, ye ma inabi yōnanao shìte ma fēekè ì koohi ginaalu, ma kpà'ini. Yusufu kè'ini: Nanana ginaa furunaan lè: Ako'oni aanano di à. Di à gbēji Firi'auna n mii shia. Ì cēea ina n ka n dikinaalu, n cēea ngū inabi'i bōa'ini, laaka ntagū kea yāa. Fō nà bō'nzo nda, zūndo ma yāma. Gucekeekemani, n ma yā fi Firi'aunani, dun n ma bō kpe leelu. Zaaka wò ma kù kpīn zaa Hibaranina cerelu, mōno baa Masar gule maci fōkan ke ka būru wò ma ka ère leeluba.

Ka burodikedana kiri wà Yusufu nanana ginaa ma'ana bō inabi'ibodazo nda, ye ì kè'ini: Ma nananaalu kīn ma wà ma burodi shìte kosoro à dina kūma. Kosoro ka bii musu, kara bē

gbāa kalu ka ma kè Firi'aunani, ye bāna bi sua ma musu. Yusufu kè'ini: Ì furunaan lè: Kosoro aanano di à. Di à gbēji Firi'auna n mii jēa ì n kotōkea akōma, bāna n sua.

Ì di adibi Firi'auna idi bukimi, ye ì fōbinaa kè ì ibanani. Ì inabi'ibōdana kiri kūni burodikedana kirizō bō kpeguciilu ì ibana wadajīn. Ye ì cēē ì inabi'ibōdana kiri kà ì dikinaalu, ina cēē inagū inabi'i bōa'ani. Ye ì burodikedana kiri kotōkè akōma, laaka Yusufu à nananaa fūru'àni. Amaa inabi'ibōdana kiri ci zūndo Yusufu yāma mōnōba, ì sāsā ì yāma.

Yusufu Firi'auna nanana furunaa

Wē fia sukutun gbēji Firi'auna nāna ì wà a bii ducea Nilu lema. Ì wà di dōw eshena nōna bō sheni ginaa èrēlu guda sōfia, àbi shēē sua zugulu. Ye ì di dōw kyangakuna wakawakana wà sōfia mōnō. À bō shenilu, à dō farashinanama, à dùcē à kutu sheni lema. Ye di kyangakuna wakawakanano di dōw eshena nōna mōmō, ye Firi'auna v̄.

Ì cēē ì gē iwerelu, ye ì nāna mōnō. Ì wà dawa shēne nō werenadi gū dawa faci duma shēne sōfia. Ye dawa shēne weredudunadi ka la'i gānadēma ì wà, ì fatà à gbēji mōnō shēne sōfia. Ye dawa shēne weredudunadinano dawa shēne nō werenadinano mōmō. Ka Firi'auna v̄, ì wà nananaa ye a kè.

Ka di kè, laasaabu gē'ilu, ye ì Masar masukedana kūni hikimanadinazō shīshi pai. Ì ì nananaa deedeekè'àni, amaa à gūkan ci fō ina nanana ginaa furu'iniba. Ye inabi'ibōdana kiri kpète ì yāfi Firi'aunani ì kè: Ma zūndō cece taali ka ma kè yāa.

Kiri, n zūn fà n zòkedanaji yāa, ye n ma kà kpeguciilu n dogarina guce ashi kwaace ledule kūni burodikedana kirizò. Gāoni du wo nàna, wo gūkīn kūni ì nananaazò kūni ì ma'anazò. Hibarani jingikee biiwozò gube, n dogarina guce ashi zòomi. Ka wo wo nananaa deedeekè'ini, ye ì wo gūkīn nananaa fūru'ini. Yānanò kè laaka ì fiwoni. N cèe n ma kà ma dikinaalu, ye n burodikedana ginaa kòtòkè akòma.

Ye Firi'auna gū dè Yusufu shishijji, ye wò yà wò ì bò kpeguciilu kyāakyāa. Ì miibù ì ì asuna sòri, ye ì yà Firi'auna gu. Ye Firi'auna kè'ini: Ma nàna, amaa gūkan ci fō ina nanana ginaa furumaniba. Ma mà wò kè, wòna fi'nni, nta ì ma'ana fi'àni. Yusufu kè'ini: Ba maniba, Ladu ye ì ma'ana fia'nni kiri. Ye Firi'auna kè'ini: Ma nananaalu ma wà má bii ducea Nilu lema. Ma wà dì dōo eshena nōona guda sòfiaa bò shenilu, àbi shēe sua zugulu. Ye ma dì dōo kena wà mōnō guda sòfia, à kyangakuna wakawaka, maci dì kyangakuna be takana wa Masar gule yāaba. Ye dì dōo kyangakuna wakawakananò dì dōo eshena farashina guda sòfiananò mòmō. Baa ka à à mòmō, à bii kyangakuna laaka à bii yāa, gūkan ci dō ka à à mòmō sòba. Ye ma vò. Nananaalu mōnō ma wà, dawa shēne nōo werenadi guda sòfia bò dawa faci дума. Ye ma wà, dawa shēne pipirina were dudunaa ka la'i gānadè'ama fatà à gbēji mōnō guda sòfia. Ye dawa shēne were dudunanò dawa shēne werenadinanò mòmō. Ka ma fi masukedanani, à gūkan ci fō ì ì ma'ana fimaniba.

Ye Yusufu kè'ini: Kiri, nananananò ka n kè ma'ana dumi. Yā ka Ladu waaji a ke ì mō'nni, kiri. Dì nōo guda sòfiananòmi

wè sɔɔfia, dawa shēne werenadi guda sɔɔfiananɔmi wè sɔɔfia. Nanananano ma'ana dumi. Dì kyangakuna wakawaka guda sɔɔfianano ka bɔ̀ à dɔ̀ farashinaama wè sɔɔfia. Laale dawa shēne were dudunano ka la'i gānadè'ama bii mɔno guda sɔɔfia. Benami wè sɔɔfiaa ka nɔɔ nua. Laaka ma fi'nni bece kiri, ma kè yā ka Ladu waaji a ke, ibi mɔa'nni. Fɔbinaa gūa bii bakara Masar gupailu nɔɔnɔɔ hari wè sɔɔfia. Bee gbēji nɔɔ kea hari wè sɔɔfia, Masar gūna sāsāa kāna gbāda ginaa yāma. Nò ginaa ì tua cere fɔbinaa nà ince. Nò ginaa ka nua gūa bii za nɔɔnɔɔ, gūkan ba zūndɔa kāna gbāda ginaa yāma mɔnɔba. Kiri, laaka tara fia n nanana ginaa kè, bee kè Ladu ye dì laale. Ì kea bece, iba shika zɔba. Becere kiri, dabalnadi azancinadi tɔ̀ ò dɔ̀ Masar gbādanadi. Kiri, guce ashina di Masar, ànagū fɔwere sɔɔrudibi dakūa wè sɔɔfia ginaalu ka fɔwerena kè bakara. Àna fɔbinaa dakū wè nɔɔnalu ka bi nua, àna fɔwere ka dɔ̀nalu fara kūni farazɔ kūni n tɔzɔ, ànagū dāa. Nò ginaa nà nu Masar ka kea wè sɔɔfia, fɔbina ginaa gūa bii fɔsubɔɔ, dun nɔɔ ginaa naba Masar gūna dedeba.

Yusufu kirikena Masar

Yā ginaa kè Firi'aunani nda kūni ì ibanazɔ pai, ye ì fi'àni: Gū bee Ladu Nanii zɔ. Wó gūkeɛ lia du'izɔ mɔno de? Ye ì kè Yusufuni: Laaka Ladu tū n yā bena dɔ̀ pai, dabalnadi azancinadi kan ba bii du'nzɔba. Nni ye ngūa bii ma kwaace guce ashi, ma gūna nagū miikucea'nni pai. Tukufaa ye tua mà kpa'nla ì din. Ye ì cɛɛ ì kè'ini: N kirikea Masar cere kpatapaima. Ye ì kpe'ɔ sheedukebɔɔ bɔ̀ ì zɔma, ì kà Yusufuni ì

ɔɔma, ì kutta tɔgɔɔ kà'ini, ì wula sheeni kà'ini ì lɔkɔma. Ì ì bisaguru fiadibi kpà'ini tabɔɔ, ye gūna ka bii watalu tagū sɔa: À kuce! À kuce! Laale Firi'auna tù Yusufu kirikè Masar cɛrema. Ì kè'ini mɔnɔ: Manimi Firi'auna, gūkan ba fɔa ina fɔkan ke Masar gule n le badiba. Ye ì tɔkà'ini Zafenata Panea, ye ì Heliɔpɔli fara sãmakɛda Pɔtifera nifi Ashenata kpà'ini nɛɛ.

Lootoo ka Yusufu dikinaa shìte Masar kiri Firi'auna kwaace, ì wè kedokoori zɔ. Ye ì bɔ Firi'auna gu, ì yà likalikaaji Masar gupailu. Kāna gbādaa bii hari wè sɔfia, fɔbina wɛrɛ bii bakara nɔnɔ. Ye fɔbinaa ka bii bakara Masar wè sɔfianano Yusufu dākūdakū fara kūni farazɔ fɔsubɔɔ, fara pai kūni ì ginda muzɔ. Ì fɔwɛrɛ dākū gbāa bakara du tekɔ le āatɛzɔ, ye wò ì yɔyɔnaa tù, zaaka wòci fɔ wòna ì le dɔba.

Hari nɔɔ nua Yusufu nɛɛ Pɔtifera ni Ashenata nigɔni ì fia. Yusufu tɔkà ì ni saraani Manasa ì kè: Ladu tù ma sàsã ma djii wei gūna yāma kūni ma taabikenaazɔ pai. Ye ì tɔkà ì ni fiadibini Efaraimu ì kè: Ladu tù ma kè ninadi cɛrelɔ ka wò ma weretɛkè.

Ka kāna gbāda ginaa ka bii Masar wè sɔfia le bùru, ye wè sɔfiaa ka nɔɔ burua farashì laaka Yusufu fi yāa. Nɔɔ bùru cɛrɛ kūni cɛrɛzɔ pai, amaa fɔbinaa bii bakara Masar gupailu. Ka nɔɔ gè Masar gūnalɔ pai, à ù Firi'aunama ina fɔbinaa kpa'nnɔni. Ye ì fi'àni pai: À yaa Yusufu gu, laaka ì fia'ani à ke. Nɔɔ ɔdà cɛrɛ ginaama pai, ye Yusufu dɔna gùgu, ì fɔwɛrɛ sunkè Masar gūnani, dun nɔɔ gbādakū à cɛrelɔ. Ye gūna bɔ dunialɔ pai à nù Masar fɔwɛrɛ luuji Yusufuma, zaaka nɔɔ gbādakū dunialɔ pai.

Yusufu bakerena nù fɔbinaa luuji Masar

Ka Yakubu mà fɔwere bii Masar, ì kè ì ninani: Bɔyãaji abi kũ waa? Ma mà fɔwere bii Masar. À yaa à luwoni gube, dun wòba gagaba, wógūa bii baani. Ye Yusufu bakere koori yà Masar fɔwere luuji. Yakubu ci Yusufu daku Biliaminu dẽ'ázoba, zaaka ì kè: Wòba dɔ́aba fɔ vāni nà ì lì. Ye Isra'ila ninanɔ yà fɔwere luuji kũni gūkenazɔ, zaaka nɔɔ ginaa bùru Kanaa cerelu kīn.

Yusufumi cere ginaa guce ashi. Ini ye tà fɔwere sunke gūpaini. Ye ì bakerena nù à kùcɛ'ini, à à mii zõ cere. Ka ì ì bakerena wà, ì à dõ, ye ì ì ginda kè'àni nibaa. Ye ì yāfi'àni zaza ì à làlu ì kè: A bɔ maa? À wì'ini à kè: Wo bɔ Kanaa cerelu, wo nù fɔbinaa luuji. Yusufu ì bakerena dõ, amaa àci ì dɔ́ba. Nananaa ka ì kè yāa à yā musu ì zūndõ, ye ì fi'àni: Ashiriwaadɔnami ani, a nù wo cere ashiri waaji. À wì'ini à kè: A'a Baaba! N zɔkedanami woni, wo nù fɔbinaa luuji. Djii du ninami woni wo pai. Yādanadinami woni. Woninɔ n zɔkedana, ba ashiriwaadɔnami woninɔba. Ye ì fi'àni: Bishemi! A nù waadɔɔji wo cere ashirijimi. À kè: Woninɔ n zɔkedana, djii du ninami woni, wo gū koori awerefiazɔmi. Kanaa cere gūnami woni. Wo daku gbèegū kpe kũni wo djiizɔ, wo gūdu ba biiba. Ye Yusufu fi'àni: Laaka ma fi'ani, ashiriwaadɔnami ani. Fɔ ka tua mà a yā yādaa dɔ́n lè: Kũni Firi'auna albalikazɔ ába bɔa guleba, sai a daku ginaa nà nu gule baashi. À a gū duu dẽ a daku ginaa shiteeji, a gū kutuna gbèegūa kpegucinina gule, mà dɔ́ a yā nà yāda. Inaaci ke laaleba, kũni Firi'auna albalikazɔ ashiriwaadɔnami ani. Ye ì à kà kpeguciilu hari di à. Ì di adibi ì

fi'ani: Ma Ladu wuhu zɔ. Yā ka ma fi'ani à kè, á bɔa baani. Ana yādanadina, à a gū duu tu kana kpeguciilu gule, a gū kutuna nà yaa fɔwɛɛzɔ a wei gūna nɔmadanani, á cēea à numani a daku ginaazɔ, mà dɔ a yā yādaa zɔ, mɔnɔ wòba a dɛdɛa mɔnɔba. Ye à wì'ini laale.

À fi kūni: Yādaami taalinadinami woni yā ka wo kè wo dakuni yāa yāaji. Wo wà lootoo ka ibi kūsūkpeteawoni, ì kè indawɛɛ, ye woci ì yā maba. Bɛɛ yāaji yā lɛɛ wo lì. Ye Lubainu fi'ani: Ka ma fi'ani àba fɔkan ke ni ginaaniba, aci ma yā maba, ì ama findee Ladu bi buawoma lè. Àci dɔ Yusufu bi maaba, zaaka ka ì yāfi'ani, wò yā fùru'ani. Ye ì bò à gu, ì yà ì ù. Ka ì cì, ì yāfi'ani, ye ì Saminu bò à gu, ì mɔɔ kà'ima à wadajīn. Yusufu kè wòna fɔwɛɛ ka'ani à asaasana nà fà, wòna à gūkīn kawere kalu'ini, wòna jere fɔsubɔɔ ke'ani. Ka wò kè'ani laale, à à fɔwɛɛna dī à fariganani, ye à dɔ jerema.

Ka à bùru guu ka á iaa, ka à gū duu ì asaasa fùru ina fɔ kpa ì farigani, ye ì ì kawere wà ì asaasalu. Ye ì ke ì gūnani: À waadɔ ma asaasalu, wò ma kawere cēemani! Ye à zūn kàta, à fi kūni kūni lukpakpanaazɔ: Bó yā Ladu kèwoni laale? Ka à bùru à djii gu Kanaa cerɛlu, yā ka ì à lì à deedeekè'ini pai à kè: Cere guce ashi ginaa yāfiwoni zaza, ì wo dī ashiriwaadɔdana. Wo kè'ini yādanadinami woni, baa ashiriwaadɔdanami woninɔba. Djii du ninami woni, wó gū koori awerefiazɔ, wo gū duu ba biiba, wo daku gbèegū Kanaa cerɛlu kūni wo djiiizɔ. Ye cere guce ashi ginaa fiwoni ì kè, fɔ ka tua a wo dɔ yādanadinan lè: Ì kè wò wo gū duu tu'azɔ, wò fɔbina wɛɛ shite wò yaazɔ wo weigū nɔmadanani, wò cēɛ wò nu'ani kūni

wo dakuzo, a dŕa bece baa ashiriwaadodanami woniba, yādanadinami woni, a wo gūdu kpaawoni, wó lagakea cere ginaalu.

Ka àbi fōwere bōa à asaasanalu, gūkīn ì kawerebōgōwò lī ì mulu. Ka à à kawerena lī laale, wuhu à kū pai kūni à djiizō. Ye à djii fi'ani: Á waaji mà gbēegū ni badia? Yusufu ba biiba, Saminu ba biiba, ye a waaji à Biliaminu shimama mōnōa? Fō pai bi bōamani vāni. Ye Lubainu kē ì djiini: Manaaba cēa'nni'izōba, ñ ma nigōni fiaa de. Ñ ì kpamani, má cēa'nni'izō. Ye Yakubu kē: Ma ni ba yaa'azōba, zaaka ì bakere ka à dōwò duu gā, ini ye gbēegū ì din. Ma jidakē. Fōkēē nà ì li a tanaalu, ì tua mà yaa kasalu kūni zūnwurinaazō.

Yusufu bakerena cēē à yà Masar Biliaminuzō

Nōwò zaakē Kanaa cerelu. Fōwere ka à bōzō Masar à bì ì ince, ye à djii fi'ani: À cēē à yaa à fōwere lu jīn mōnō. Ye Yahuda kē'ini: Gū ginaa fiwoni shāashā ì kē, wo daku naaba biiwozōba, wōba tua wò wereshiike kūzōba. Nna tu wo daku nà yaawozō, wó yaa wò fōbinaa lu'nni. Nnaaci ke laaleba, wōba yaaba, zaaka gū ginaa fiwoni, wo daku naaba biiwozōba, wōba yaa wò wereshiike kūzōba. Ye Isra'ila kē: Bōyāaji ye a azukāmama a fi gū ginaani a daku zō? À w'ini à kē: Ini ye yā lāluwoma kūni wo wei gūna yāzō. Ì kē: A djii bii hari beceē? A daku zōa? Yā bena musu ye wo w'ini. Wo dō yā ì fia wò nu wo dakuzōa? Ye Yahuda kē ì djiini: Tu ni ginaa nà yaamazō. Wó kpetea wò yaa kyākyā dun woniō kūni nzo kūni wo ninazō wōba gagaba, wōgūa bii baani. Ì kē ma yāmi.

Ma ma ginda hundii dî ì hundii gurubi. Manaaci ci'nni'izo baaniba, má kea n taalinadi. Wonaaci shikake yāaba, dà yāa wo yà tara fiadibi, wo cēē wo cì. Ye à djii fi'ani: Laaka laalemi, à yā lēē ke. À wo cere fɔ nɔɔna shite à ka a asaasanalu, à yaa à gū ginaa gba. À adua shite jīn kūni zɔɔ'izo jīn kūni legelegezo kūni turareciizo kūni gorozo kūni tēēzo. À yaa kawerezo tara fia, kawere ka wò kà'ani a asaasanalu à cēē'ani. Wòna tɔɔmì, aci dōba. À a daku shite, à cēē à yaa gū ginaa gu. Ladu Gbādapainadi nà tu gū ginaa nà indawereke'ani, ina a gūduu kūni Biliaminuzɔ dà àna ci'azɔ. Mani kīn, Ladu nà ma nina shimama, ì shīmaman be.

Fɔ ka à yà àna ì gba ginaa à shite kūni kawerezo tara fia kūni Biliaminuzɔ, à kpète à yà Masar, ye à yà Yusufu gu. Ka Yusufu Biliaminu wà'azɔ, ì kè ì kwaace guce ashini: Yaa kūni gū lenazɔ ma kwaace. Sōɔ de ì n mɔɔke, zaaka gūnanzɔ fɔbiamazɔ emena le. Yā ka Yusufu kà'ini nà kè, ì yà'azɔ ì kwaace. Ka ibi yaa'azɔ Yusufu kwaace laale, wohu ì à kù à kè: Kawere ka wò kà wo asaasanalu yāa yā ye tū wò nùwazɔ gule. À waaji nɔɔna sutewoma nɔɔna wo kū, nɔɔna wo shite zɔna, nɔɔna wo farigana shi. Ka à bùru Yusufu kwaace kpele, à nù ì guce ashi ginaa gu à kè: Mare, n yā nda! Wo nù gule sara fɔbinaa luuji. Ka wo bùru guu ka wó iaalu, wo wo asaasana fùru, ye wo gūkīn ì kawere lì ì asaasalu kyaukyau. Ì lè, wo cizɔ. Wo nù kawere keezɔ dun wò fɔbinaa luzɔ. Woci dō dí ye kawere ginaa kà wo asaasanaluba. Guce ashi ginaa kè: Aba bitikeba, àba tu wohu nà a kūba. A Ladu, a djii Ladu ye kawere ginaa kà'ani a asaasanalu. A kawere bùru ma gu. Ye ì

Saminu b̀̀àni. Guce ashi ginaa gè'̀àzɔ Yusufu kwaace, ì i kpà'̀àni à zùruzɔ, ye ì shēe kpà à fariganani. Ye fɔnanɔ ka à Yusufu gbaa à mɔ̀kè hari ì cia emena, zaaka à mà wò kè ì fɔbia gube.

Ka Yusufu cì kwaacelu, à ì gbà fɔnanɔ ka à nùzɔ, à wùce cere ì watalu. Ì à baani làlu, ye ì kè: A djii jida ginaa ka a ì yā fi gbādaa zɔ koo? Ì bii hari cecea? À w'̀ini à kè: Wo djii n zɔkeda gbāda, ì bii hari bece. Ye à kùce'̀ini à wùce à gberema. Yusufu werèkpète ì ì daku ka à dɔɔ du Biliaminu wà ì kè: A daku ka a ì yā fimani ginaan lea? Ye ì fi Biliaminuni ì kè: Ladu albalikaka'̀nni. Ka ì ì daku wà, ì zūn kè nda ashi, ì waaji a u, ye ì gè igulu kyāakyāa, ì ù gube. Ka ì werèfiri, ye ì b̀̀ ì ì ginda kùkù, ì kè wòna nu fɔbinaazɔ.

Wò fɔbinaa d'̀ini ì din, àni kīn à din, Masar gūna ka bii'̀izɔ à din mɔ̀nɔ, zaaka Masar gūna bata fɔbi kūni Hibanarinazɔba, àbata dakū'̀azɔba. Wò à àce'̀ace ì watalu laaka wò à ì à d̀d̀d̀ kūma, zaa ni saraa hari à gbējima, ye à legù, à kū wàwa. Ye fɔbinaa ka bii Yusufu watalu wò gbiri'̀àni. Biliaminu fɔ ashikee kpà gū kutuna fɔla tara sɔ̀ru. Ye à fɔbì à im'̀izɔ hari à kà.

Anzarafu koohi kana asaasalu

Yusufu fi ì kwaace guce ashini: Fɔwere kaka gūnanɔni à asaasana nà fà, laaka à fɔa àna shite. Gūkin kawere ka'̀ini ì fɔwerema asaasalu, ì ma anzarafu koohi shite ì ka à daku asaasalu kūni ì fɔwere kawerezɔ. Ye ì kè laaka Yusufu fi'̀ini. Ka

di kè kyāakyāa, wò à dà kūni à fariganazɔ. Hari à yaa sàa, ye Yusufu fi ì guce ashini: Kpete'ama. Nna à lì, ò à lalɔ bɔyāaji ye à fɔ nɔɔ findebù fɔ vānizɔ? Ma koohi ka mata imizɔ, mata masukezɔ bɔyāaji ye à ì kpīnkè? Fi'ani à taalikè.

Ka ì à lì, ì yā ginaa fi'ani, ye à wì'ini à kè: Mare, ì kè laala n fi laale? Kuku! Woninɔ n zɔkedana, wó fɔa wò yā be taka ke de? Kawere ka wo lì yāa wo asaasanalu, woci cēe wo cizɔ'nni ka wo bɔ Kanaaba dee? Wó fɔa wò anzarafu koo wulaa kpīnkè n zɔnadi kwaacelua? Mare, wo gū ka n lì ì gu, ì gaa, wo pai wó kea n zɔna. Ì kè: Too, ì kea laaka a fi. Gū ka wò lì ì gu, ì kea ma zɔɔ, a gū kutuna kea taalibadina. Ye gūkīn ì ì asaasa ìce ì fùru kyāakyāa. Ye guce ashi ginaa à asaasana burukucekè. Ì ɔkà à bakere muma hari ì bùru à daku muma, ye ì koohi ginaa lì Biliaminu mulu. À à tɔgɔna gàra à kàsu, ye gūkīn ì asu ìri ì farigani, à cēe à gè faralu. Ka Yahuda kūni ì gūnazɔ bùru Yusufu kwaacelu, à ì lì gube, ye à wùce cere ì watalu. Ì fi'ani: Bɔyāaji a kè laale? Aci dɔ ma taka bata masukeba dee? Yahuda wì'ini ì kè: Baaba, wó fia'nni laala? Wóba fɔkan finaa zɔba. Laala wó fɔa wò wo ginda bɔ yā ginaalu? Ladu wo dè taalnadina. Baaba, wo gbèegū n zɔna bece wo pai, ici ke gū ka wò koohi ginaa lì ì gu ì dimba. Ye Yusufu kè: Kai! Mába fɔa mà bece keba. Gū ka wò koohi ginaa lì'ima ye kea ma zɔɔ, a gū kutuna à cēe à yaa a djii gu baani.

Yahuda wotukena Yusufuma Biliaminuni

Ye Yahuda nù ì gu ì kè: N yā nda Baaba! Tu mani n zɔkeda mà yāfi'nni. Mba tu n zūn nà famajiba Baaba, zaaka n

saara du Firi'aunazɔ. Baaba, n wo làlu yãa wo djii zɔ koo daku. Ye wo kè wo djii jidakè, wo daku bii mɔnɔ, wo djii ì ì ì jidakeelu. Ni ginaa bakere ka à dɔɔ duu gà, ini ye gbèegũ ì din, mɔnɔ wo djii ginaa waa'iji nɔnɔ. N kè woninɔ n zəkedanani wò ì shite wò nu'izɔ n gu, dun ò wereshiike'izɔ. Baaba, wo fi'nni ni ginaa ba lia ina gu ì djiimaba. Ina gu'ima, djii ginaa gaa. Ye n fiwoni, wo daku ginaa naaba nuawozɔba, m̃ba tua wò wereshiike kũzɔba. Ka wo yà wo djii gu, wo n yã fi'ini. Ye wo djii ginaa kè wò c̃ɛ wò yaa wò fɔbinaa lu j̃n mɔnɔ. Wo kè, wo daku naaba biiwozɔba, wóba f̃a wò yaaba, zaaka inaaba biiwozɔba, wo were ba kea shi'nzɔba. Ye wo djii n zəkeda fiwoni, wo d̃ a ñɛ ni'ì guda fia. Ka duu b̃ kpe, aci ì wa mɔnɔba hari cece. Ì kè lahoolu s̃ɔ ye ì sù. Ì kè wona ni guda du lee shi'ama, f̃ ṽani ì ì lia bece, laaka a jidakè, wó tua a yaa kasalu z̃unwurinaazɔ. Becere, mana yà n zəkeda ma djii gu, ì ni ginaa naaba biiwozɔba, ma djii gaa, zaaka ì z̃un ìri ni ginaama. Inaaci ni ginaa wa wo guba, wo djii ginaa yaa kasalu ì jidakeelu z̃unwurinaazɔ. Ma ma ginda kpà ma djiini ni ginaa musu, ma kè manaaci ci'ini'izɔba, má kea ì taalinadi. Baaba, n yã nda! Tu mà gbèegũ n zɔɔ ni ginaa dɔɔ, ina yaa k̃ni ì bakerenazɔ, zaaka ni ginaa naaba biimazɔba, má f̃a mà yaa ma djii guba. Indawere ka ì kea ì yã musu má f̃a mà waba.

Yusufu ì ginda mɔna ì bakerenani

Yusufu ci f̃ ina ì ginda j̃ɛ g̃nani ka bii gube mɔnɔba, ye ì s̃ ì kè: G̃na ka bii gule, à b̃ pai! Ka g̃kan ba bii gube mɔnɔba, ye ì ì ginda m̃ ì bakerenanɔni bece. Ibi ua gb̃ada hari

djii shite k̄uni à wei ḡunazɔ, àna ci'àzɔ ma gu gule. Má Masar cere gu nɔɔ kpaa'àni, àḡua ndaamaalu. Fi'àni mɔnɔ àna Masar diguruna shite à nit̄enena k̄uni à neḡunazɔ ȳaji, àna à djii shite àna ci'izɔ. Àba laasaabuke fɔnama ka à tua gubeba, zaaka Masar gu nɔɔ gb̄eeḡua à mu.

Ye Isra'ila ninanɔ k̄e laale. Yusufu diguruna kp̄a'àni laaka Firi'auna fi. Ì jere fɔsubɔɔ k̄e'àni mɔnɔ. Ì à gb̄a ḡɔbishena à pai, mɔnɔ ì Biliaminu gb̄a anzarafu kawere keesɔru à k̄uni ḡɔbisheezɔ guda sɔɔru. Ì Masar fɔ nɔɔna l̄ekpellek̄e ì djiini fariga asu koori k̄uni fɔwerezɔ k̄uni fɔbinaazɔ fariga asu koori ì djii jere fɔsubɔɔ. Ka ì à dà ì k̄e: Àba kakauke jeremaba! Ye à yà.

À b̄ɔ Masar, ye à bùru Kanaa cerelu à djii Yakubu gu. À k̄e'ini: Yusufu hundii zɔ hari bece, inimi Masar cere guce ashi. Ye à djii duwera k̄e z̄aii, ici shiba. Ye ȳa ka Yusufu fi'àni à fi'ini pai. Ka Isra'ila diguruna wà ka Yusufu kp̄a a shite, ye ì laakali w̄uce bece, ye ì k̄e: L̄e bùru! Ma ni Yusufu hundii zɔ hari bece. Má yaa mà wereshiike'izɔ hari má gaa.

Yakubu yana Masar k̄uni ì ninazɔ

Isra'ila d̄ɔ jerema k̄uni fɔnazɔ ka ì zɔ pai. Ka ì bùru B̄esheba, ì s̄amak̄e ì djii Isaka Laduma. Ye Ladu b̄ɔ ì n̄u ì gu wer̄efuguwanaalu ḡaɔni ì k̄e: Yakubu! Yakubu! Ì w̄i'ini ì k̄e: Maa l̄e! Ye ì k̄e: Manimi Ladu n djii Ladu. M̄ba bitike Masar yana ȳa musuba, zaaka gube má n bee lafaalu nɔɔnɔɔ. Má yaa'nzɔ Masar, má cia k̄uni n benazɔ. Zaaka nna gà Yusufu n wer̄etaa.

Ye Yakubu kpète Beesheba. Ì nina à ì kà dì gurulu ka Firi'auna kpà àna ì shite kũni à ninazɔ kũni à negũnazɔ. À tubɔna kũni fɔnazɔ ka à li Kanaa cerelu à shite à yàzɔ Masar. Yakubu yà gube kũni ì nigɔninazɔ kũni ì ni negũnazɔ kũni ì toinazɔ pai. Isra'ilana ka yà Masar tɔn lè: Yakubu kũni ì nigɔninazɔ.

Yakubu ni sara Lubainu. Lubainu ni nigɔnina tɔn lè: Hanɔki, Palu, Hezerɔna kũni Kaamizɔ. Saminu ni nigɔnina tɔn lè: Yemueli, Yamini, Ohada, Yakini, Zohaa kũni Sauluzɔ ka ì à ì kũni Kanaa negũzɔ. Lawi ni nigɔnina Geesɔ, Kohata kũni Merarizɔ. Yahuda ni nigɔnina tɔn lè: Ee, Onani, Shela, Pereji kũni Jerazɔ, amaa Ee kũni Onanizɔ gà Kanaa. Pereji ni nigɔnina Hejerɔna kũni Hamuluzɔ. Isakaa ni nigɔnina tɔn lè: Tola, Pua, Yasubu, Shimirɔni. Zabaluna ni nigɔnina tɔn lè: Sheredi, Eloni, Yaleeli. Nigɔnina ka Laya à ì kũni Yakubuzɔ Mesɔpɔtamian be. Ini ye ni negũ ì mɔnɔ ka wòta ke Dina. À benanɔ pai gũ kedokoori awere'azɔ.

Gada ni nigɔnina tɔn lè: Jifiɔ, Hagi, Suni, Ejebɔ, Eri, Arodi kũni Arelizɔ. Ashiru ni nigɔnina tɔn lè: Yimina, Yishiva, Yishivi, Beria kũni à daku negũ Sherazɔ. Beria ni nigɔninan Ebee kũni Malakielizɔ. Labā ye Jilipa kpà Layani. Bee ka ì kè kũni Yakubuzɔn be. À gũ koori aweresɔɔduzɔ.

Yakubu nee Lahila ni nigɔnina Yusufu kũni Biliaminuzɔ. Yusufu Manasa kũni Efaraimuzɔ ì Masar kũni ì nee Ashenata, Heliɔpɔli fara sāmakeda Pɔtifera nizɔ. Biliaminu nigɔnina tɔn lè: Bela, Bekee, Asabeli, Gera, Naamani, Ehi, Loshi, Mupim,

Hupim k̄uni Aadazɔ. Bena ka Lahila k̄e k̄uni Yakubuzɔn be. À ḡu koori awereshizɔ.

Dã ni nigõni Hushimu. Nefatali ni nigõnina tɔn lè: Yajeeli, Guni, Yejeɛ k̄uni Shilemuzɔ. Labã ye Biliha kpà Lahilani. Bena ka ì k̄e k̄uni Yakubuzɔn be. À ḡu sɔɔfia.

Yakubu bena ka ì yà'àzɔ Masarn be. À ḡu kee'a aweresɔɔduzɔ, ì nina nena baashi. Ka Yusufu ni'ì Masar ḡu fia, ye Yakubu bena ka yà gube k̄e ḡu kee'awokoori.

Yakubu Yahuda d̄e ina ḡe ì watalu yana Yusufu gu, ina Gosh̄e cere jere mɔ'ini. Ka à bùru gube, ye Yusufu ḡe ì bisagurulu, ì yà daaji ì djiile gube. Ka ì ì lì, ì firi ì ì lungumakè, ì ù ì ish̄ema ì geekè. Ye Isra'ila k̄e Yusufuni: Laaka ma wereshiikè'nzɔ ma wà ní bii hari bece, mana f̄o mà gà bece.

Yusufu k̄e ì bakerenani k̄uni ì djii kwaaceḡunazɔ: Má yaa mà fi Firi'aunani ma bakerena k̄uni ma djii kwaaceḡunazɔ ka bii Kanaa cerelu cì ma gu. Má kea'ini kurukedanami ani, tubɔnadinami ani, mɔɔɔ a nù k̄uni a tambunazɔ k̄uni a buinazɔ k̄uni a dinazɔ k̄uni fɔnazɔ ka a zɔ pai. Firi'auna nà a shishi, ina a lalu bó dikinaa ye ata ke, à ke'ini tubɔnadinami ani zaa a jingikeɛ hari cece du a dijinazɔ. Ana k̄e'ini laale, ye á lia à ace Gosh̄e cerelu, zaaka Masar ḡuna bata k̄u ce shi k̄uni kurukedanazɔba.

Isra'ilana acena Masar

Yusufu yà ì yãfi Firi'aunani ì k̄e: Ma bakerena b̄o Kanaa cerelu k̄uni à tambunazɔ k̄uni à buinazɔ k̄uni à dinazɔ k̄uni

fɔnazo ka à zo pai, à nù Goshẽ cerelu. Ye ì ì bakerena shìte gũ sɔɔru, ì à m̀ Firi'aunani. Firi'auna ì à làlu ì kè: Bó dikinaa ye ata ke? À wì'ini à kè: Woni n zokɛdana, kurukedanami woni du wo dijinazo. Ye à kè'ini: Wo nù aceɛji cere le difia, zaaka nɔ gè Kanaa cerelu, shẽe ba bii ka wo tambuna suaba. Wonino n zokɛdana, wo gba jere wò ace Goshẽ cerelu. Ye Firi'auna kè Yusufuni: Laaka n djii kũni n bakerenazo à cì n gu, ì à ace Masar gu nɔlu. Àna ace Goshẽ cerelu. Dabalinadina nàa bii'alu, ì ma tubɔna na à ɔlu.

Ye Yusufu ì djii Yakubu shìte ì yà ì m̀ Firi'aunani. Ye Yakubu gara nɔ fi'ini. Firi'auna ì ì làlu ì kè: N bùru wè borokpa? Ì wì'ini ì kè: Ma biina dunialu du nibaazo wè keesɔɔduwokoori lè. Ma wèe ci buru ma dijina wèejiba, mɔnɔ ì taabi zo. Ì gara nɔ fi Firi'aunani mɔnɔ, ye ì b̀ ì gu.

Yusufu ì djii kũni ì bakerenazo àce Masar cere gu nɔlu, ì à gbà cere ka Lameshe bii ì fara ashi, laaka Firi'auna fi. Yusufu fɔbinaa kpà ì djiini kũni ì bakerenazo kũni ì djii wei gũnazo pai kwaace kũni kwaacezo à gũna le.

Ǹ gbãdakũnaa

Nɔ gbãdakũ, fɔbinaa ba bii gukamba. Masar gũna kũni Kanaa gũnazo gbãda ìnce. Laaka wòbi fɔwere lua, kawere ka bii Masar kũni Kanaazo Yusufu shì pai, ì yàzo Firi'auna wei. Ka Masar gũna kũni Kanaa gũnazo kawere ìnce, Masar gũna nù Yusufu gu pai à kè: Kawere ba bii mɔnɔba, ì wo gba fɔbinaa. M̀ba tu wò gaga n wadajimba. Yusufu kè: Laaka aba kawere

zɔba, à nu a tubɔnazɔ, má fɔbinaa kpaa'ani ì musu. Ye à nù Yusufuni tubɔnazɔ, ye ì fɔwere kpà'àni bisana musu kùni tambunazɔ kùni buinazɔ kùni dinazɔ kùni fariganazɔ. Wè bɛɛ ì fɔwere kpà'àni à tubɔna musu.

Ka wè bɛɛ gɪtaa, ye à nù ì gu wè derɛɛlu à kè'ini: Baaba, wóba fɔa wò fɔkan dudu'nniba. Kawere ìnce mɔnɔ wo tubɔna kè n mu. Fɔkan ci gbɛɛgū ka wó kpaa'nniba, woninɔ kùni wo jenazɔ baashi. M̃ba tu wò gaga n wadajĩn kùni wo jenazɔba. Ñ wo lu kùni wo jenazɔ, ñ findebu kùni fɔbinaazɔ, wó gbɛɛgūa Firi'auna zɔna, woninɔ kùni wo jenazɔ. Ñ wo gba fɔbinaa dun wòba gagaba, wógūa bii hundiizɔ, mɔnɔ wo jena ba gbɛɛgūa sagaraba. Ye Yusufu Masar jena lù Firi'aunani pai, zaaka Masar gūna k̃n ì je sunkè, dun nɔ ì à kù gbāda, ye cere gbèɛgū Firi'auna mu. Yusufu Masar gūna shìte zɔna pai zaa à cere le leɛ kùni ì le leleezɔ. Amaa ici s̃amakɛdana jena luba, zaaka Firi'auna d̃i àgū fɔbinaa kpaa'àni dipai. Laaka à bii fɔbinaazɔ ka Firi'auna tà kpà'àni, àci à jena sunkeba.

Ye Yusufu kè gūnani: Ma a lù kùni a jenazɔ bɛɛɛ, a gbèɛgū Firi'auna mu. Fɔbee le, à yaa à t̃ɔ. Mɔɔkelooto àgū ì sɔɔrudibi kpa Firi'aunani, shii ka gbèɛgū kea'ani fɔbee kùni fɔbinaazɔ. Àgū bɛɛ bia kùni a ninazɔ kùni a wei gūnazɔ pai. Ye à kè: N wo miishì. Tu wògū nda'nzɔ Baaba, wó kea Firi'auna zɔna. Ye Yusufu dɔɔka d̃i Masar ì kè, jefuu fɔ sɔɔrudibi nagū bii Firi'auna mu. Yā ginaa bii hari cece. S̃amakɛdana din, à jena ye ci ke Firi'auna muba.

Yakubu yāgifana Yusufuni

Isra'ilana bii Goshē cerelu Masar. À à ginda cere zɔ gube, ye à ni'ì à lafà nɔɔnɔɔ. Yakubu kè wè koori aweresɔɔfiazo Masar, ì wè pai keesɔɔfia aweresɔɔfiazo. Ka ì bùru gana, ye ì ì ni Yusufu shìshi ì kè'ini: N yā nda! Ì ma indawere wa! Ì ɔka ma gbɛ buden, ì gucekɛɛ kūni amincizɔ kemani. M̄ba ma viri Masarba. Mana gē ma dijinalu, ma gee shite ì bɔzɔ Masar gule, ì ma viri ma dijinanɔ gberɛ'erɛɛlu. Ye ì kè'ini: Yā ka n fi má kea'nni. Ye Yakubu kè: Shitemani Laduzɔ. Ka ì shite'ini Laduzɔ, ye Yakubu kùce Laduni ì karaga mii gu.

Yakubu albalikakà Efaraimuni kūni Manasazɔ

Difiaa gbēji wò kè Yusufuni ì djii bi gɛdɛa, ye ì ì ni fiaa Manasa kūni Efaraimuzɔ shite ì yà'àzɔ. Ka wò kè Yakubuni ì ni Yusufu nù ì waaji, ì dēnebù ì kpète ì àce ì karaga musu. Ì kè Yusufuni: Ladu Gbādapainadi bòmama Luzu, Kanaa cerelu, ì albalikakàmani, ì fimani a tua mà ni'i nɔɔnɔɔ, a ma lafaa mà ke bena diji, a cere ginaa kpaa ma benani ma gbēji à mu hari dipai. Bɛcere nigɔni fiaa ka n à ì Masar hari má nua n gu ma ninami. Efaraimu kūni Manasazɔ kea ma nina du Lubainu kūni Saminuzɔ. Nina ka ní à ia à gbēji ye àgūa bii n nina, à à tubu lia à bakerena gu. Zaaka ka mabi cia kūni Mesɔpɔtamiázɔ, n dɔɔ Lahila gà jerema Efarata ka wòta ke bɛce Baitalami kutu Kanaa cerelu, ye ma ì v̄iri jerema gube.

Ye Isra'ila Yusufu nina wà ì kè: Dinɔn bɛ? Ì kè ì djiini: Nina ka Ladu ma gbà gulɛn bɛ. Ye Isra'ila kè: Nu'àzɔ ma gu mà

gara nɔɔ fi'ani. Jidakεε Isra'ila were lika, ibai guuwaa nɔɔba, ye Yusufu nù'azɔ̀ ì gu. Isra'ila lekà'àma ì à kpà ì laluma, ye ì kè Yusufuni: Mabi waa yāa ma were ba n waa mɔnɔba, ye Ladu tū ma n wà kūni n ninazɔ mɔnɔ. Yusufu ì à gù ì djii gbema, ye ì kùcε'ini ì miizɔ̀ cere. Ye Yusufu ì nina kù à gū fia pai. Ì Efaraimu kù kūni ɔbiceεzɔ Yakubu ɔjengeεema, ye ì Manasa kù kūni ɔjengeεzɔ Yakubu ɔbiceεema, ye ì nù'azɔ̀ ì gu. Ye Yakubu ì ɔɔ dì kūma ì ɔbiceε nà Efaraimu miima baa ka dakumi, ì ɔjengeε nà Manasa miima baa ka ni saraami. Ye ì garaakè Yusufuni ì kè:

Ladu ka ma dijina Ibrahim kūni Isakazɔ̀ dè'ima,
Ladu ka kèmani watalu ma hundiizɔ̀ hari cece,
ì Mala'ika ka ma bɔ̀ fɔ̀ vāni pailu,
ina albalikaka ni lenani,
ina tu wòmagū à shishia ma tɔma,
kūni ma dijina Ibrahim kūni Isakazɔ̀ tɔzɔ̀,
ina tu ànagū bii gbāa nɔɔnɔɔ dunialu.

Ka Yusufu wà a djii ì ɔbiceε nà Efaraimu miima, ici kε'ini ndaba. Ì ì djii ɔɔ kù dun ina gu Efaraimu miima ina na Manasa miima, ì kè: Ba laaleba Baaba, gū lεemi ni saraa. Ì n ɔbiceε na ì miima. Ye ì djii jè ì kè: Ma dɔ̀, ma dɔ̀. Ini kīn gbεεgūa bee, igūa ashi, amaa ì daku ashikeε kpa'ila, ì bee gūa gbāa. Dibeedi ì gara nɔɔ fi'ani ì kè:

Isra'ilana gara nɔɔ fia kūni kūni a tɔzɔ̀
à fia Ladu nà tu ì ke du Efaraimu kūni Manasazɔ̀.
Laale ì Efaraimu kà Manasa watalu.

Ye Isra'ila kè Yusufuni: Ma bùru gana, amaa Ladu gūa bii'azɔ, ì cēea ina yaa'azɔ a dijina cerelu. Shikemu ka ma shì Amɔrinama kūni ma takubazɔ kūni ma sáazɔ, má n gbaa n bakerena gurubi.

Yakubu gara nɔɔ fina ì ninani

Yakubu ì ì nina shìshi, ye ì kè: À dakū ma gu, yā ka a lia gbēji má fia'ani.

À kū dakū ma nina, à tɔnɔle,
à a djii Isra'ila yā ma.
Lubainu ma ni saraa, ma gbādaa,
ma jingike ni farashinaa,
n marekēē kūni n iikoɔɔ ì kpà n gūnala.
N gbāda du ibisazɔ,
amaa m̄ba kpaa'àlaba,
zaaka n shìa n djii karagama,
n ma wucebɔɔ gbācìkè.
Saminu kūni Lawizɔ kū gūnami,
à gbāda kūni takubazɔ.
Ma le ba bii à ledakūnaaluba,
ma ɔɔ ba bii à yāluba.
Zaaka à gūna dèdè kūni zūmfanaazɔ,
à dina kēnēē jèjè du kukūyāzɔ.
Laalikebɔnami àni à zūmfana ashi yāaji,
à lekēna fēdè gbādaa yāaji.
Má à bɔa kūlu Yakubu benalu,
má à bena futēa Isra'ilana gu.

Yahuda, n gūna n saabukpaa.
Ní n iberena lóko kwaacikea,
n djii nina kucea'nni.
Yahuda bii du musu'ashizó.
Ma ni ginaa tà ci kūni tubikenaazó,
ita nɔnɔ ita wuce ì igulu.
Dí ye fɔa ina ì vò?
Kirikeε ba bɔa Yahudamaba,
ì bena ye kirikegyaa kūa
hari gū ka ì mu nà nu,
bè pai miikucea'ini.
Ì ì farigaa iria inabi akɔma,
ì ì fariga ni iria inabi akɔ nɔma.
Inabi'i gūa gbãa'ini, igūa fɔ firiazó,
igūa ì tɔgɔɔ firia inabi ni izó.
Inabi'i ì ì wɛrɛ tɛɛkea,
diyɔ'i ì ì sɔ fuukea.
Zabaluna gūa bii tekú kutu,
ì cere gūa bii guru'imu irigu.
Ì bena cere tara Shidɔ lɛma.
Isakaa fariga gbãdaami,
itagū bii wucɛna asuna buden.
Ì bena nà wà nnɔ usãgu nɔɔ,
mɔnɔ nnɔ cere nda,
à kokoa à asu kucelu, à zɔdikinaa kea'àni.
Dã ì gūna yãmɔke a ì jerema,
igūa bii Isra'ila bena du.
Dã bena gūa bii du mɛnɛɛzɔ ka bii jere lɛma,

du becikasazɔ jere jĩn kutu.

À bisa sua ì tunema,

bisanadi cerekūa kpirima.

Zɔnadi, mata weredɔ'nji ò ma faabake.

Gada bena kĩn, dēbukedana hēa'ama,
amaa à kpetea'ama.

Ashiru bena fɔbinaa fɔ yɔnɔnadimi,

kiri fɔbina nɔɔ ye à kea à cerelu.

Nafatali bena bii du barizɔ lahoolu,

à ni nɔɔna ia.

Yusufu bena bii du akɔ ni'idazɔ ka bii ikpako kutu,

ì ɔnina kpetea à shia kaliima kpatapai.

Kɔzudana gaaba kea'àzɔ,

à à kekea kɔɔzɔ.

Amaa à sáa kūa àba jigidaaba

Yakubu Ladu Gbādanadi sabu,

à ɔ gbādaa ye gūa waani zɔ

Isra'ilana Gberē'ashi ka tà ke'àni watalu yāaji.

N djii Ladu ye ɔkaa'nni,

Gbādapainadi ye albalikakaa'nni

kūni la'izɔ ka tà bɔ musu,

kūni cere i albalikazɔ ka bii kucelu.

N negūna kūni n tubɔnazɔ gūa bii ninadina.

Gara nɔɔ ka n djii n gbà

ì ashikee nà kpa ma dijina mula,

ì ashikee nà kpa kasa jidanala.

Ladu tu fɔ nɔɔna nà ci Yusufu miima,

zaaka ini ye marekee zɔ ì gūna gu.

Biliaminu bena lahoolu gbē zaami,
àta sute gūnama dikēna,
àta à fona ganima shi itōkē.

Isra'ila bè guda koori awerefiazon be pai. Gara nō ka à djii ì à gbàn be, gūkīn kūni ì muzō.

Yakubu ganaa kūni ì virinaazo

Ye ì fi'ani: Mana dunia tu, à ma viri ma dijina gberē'erēelu ka bii Hiti bè Efōnō je gu. Gberē'ere ginaa bii Makpela, Mamare gucijīmma Kanaa cerelu, je ka Ibrahī lù Hiti bè Efōnōma gevirigu. Gube wò Ibrahī vīrilu kūni ì nēe Saharazō. Gube wò Isaka vīrilu kūni ì nēe Lifikazō. Gube ma Laya vīrilu. Wò je ginaa kūni ì gberē'erēezō lù Hitinama. Ka Yakubu le ginaa di ì ninani ì ìnce, ì cēe ì wūce, ye ì gā.

Yusufu sùte ì djiima, ibi ì ga'unaa kea, ibi lēkaa'ima. Ye ì kè ì zōkeda ijēnadinani àna ijē kūni yōnōzō dōkō ì djii geema. Ye à kè Isra'ila geenì laale hari di keefia, dun inaba vōba, zaaka laale Masar gūna tà ke, ye à ì disōōfiaa kè di kee'awokoori. Ka disōōfiaa ìnce, Yusufu kè Firi'auna weigūnani: À gaafarakemani! À yā lee fimani Firi'aunani: Ka ma djii wà abi yaa gaaji, ì tū ma shìte Laduzō ì kè mà a viri gberē'erēelu ka a lù a ginda mu Kanaa cerelu. Ma waaji mà yaa mà ma djii viri gube bēce, mà cēe mà cì. Ye Firi'auna kè'ini: Yaa ò n djii viri laaka ì tū n shìte Laduzō.

Ka Yusufu bi yaa ì djii viriiji, Firi'auna ibana kūni ì wei guce ashinazō kūni Masar cere gbādanadinazō à yà'izō pai.

Yusufu wei gūna kūni ì bakerenazɔ kūni ì djii wei gūnazɔ à yà pai mɔnɔ. À nitēnena kūni à tambunazɔ kūni à buinazɔ kūni à dinazɔ àni ye gbèègū Goshē cerelu à din. Bisaguruna kūni bisanadinazɔ yà'izɔ mɔnɔ. Wò gbāa nɔnɔ. Ka à bùru Atada fɔwerewāgu Urudū baaji, ye à farashì ga'unaani ì geekè, ye Yusufu ì djii disɔɔfiaa kè gube. Ka Kanaa cere gūna wà laaka wò disɔɔfiaa kè Atada fɔwerewāgu, ye à kè: Masar gūna tà disɔɔfiaa ke ashi, ye wò tɔkà Urudū baaji gu ginaani Habila Masar.

Laale Yakubu nina kè, laaka ì fi'ani. À ì gee shìte à yàzɔ Kanaa cerelu, ye à ì vèri Makpela je gberè'ereelu ka Ibrahim lù Hiti bè Èfōnoma kasa Mamare gucijīmma. Ka Yusufu ì djii vèri ì incè, ì cèè ì yà Masar kūni ì bakerenazɔ kūni gūna ka yà'izɔ à ì djii vèri pai.

Yusufu ì bakerena gbana zūn gbādaa

Ka Yusufu bakerena wà nno djii gà, à fi kūni: Yusufu nà kpètewozɔ, fɔ vāni ka wo kè'ini pai inaa waaji a findebuwoma kīn de? Ye à lekpellekè'ini à kè: Hari n djii gà, ì kè wò fi'nni ñ surukewoni kūni wo taalizɔ kūni wo zunubizɔ, zaaka wo vānikè'nni. N yā nda! Surukewozɔ kūni wo taalnazɔ. N djii Ladu zɔkedanami woni. Ka Yusufu yā ginaa mà, ì ù. Ye ì bakerena nù ì gu, à kùcè'ini à kè: N zɔnami woni. Ye Yusufu fi'ani: Àba tu wohu nà a kūba. Ladumi mania? A wà à fɔvānikemani yāa, ye Ladu tù ì sòri yā nɔ, dun ina gūna mii shi gbāa, laaka ibi kea becere. Àba tu wohu nà a kūba. Má a toroa kūni a ninazɔ. Laale ì yā ndaa fi'ani ì à gbà zūn gbādaa.

Yusufu ganaa

Yusufu bii Masar kũni ì djii wei gũnazɔ hari ì bũru wẽ keesɔru awokoorizɔ. Ì were Ɛfaraimu tɔnkũdana wà, ì were Manasa ni Makiri nina wà mɔnɔ. Ye Yusufu kè ì gũnani: Ma ganaa ba sàaba. Ladu ye nua ina ɔka'ani, ì bɔa'azɔ cerelu gule, ì yaa'azɔ cerelu ka ì ì alkawalikè Ibrahĩni kũni Isakazɔ kũni Yakubuzɔ. Ye ì ledi Isra'ılanani ì kè: Ladu nà nu a waaji, à yaa kũni ma geyerɛɛzɔ gube. Yusufu wẽ keesɔru awokoorizɔ ì gà. Ye wò ijẽ kũni yɔnɔzɔ d̀̀kɔ ì geema, wò kà adakaalu Masar.